

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Pirttimaa, Raija; Kiili, Carita; Marttunen, Miika

Title: Pohtimiskaavio yliopisto-opiskelijoiden tekstitaitoja tukemassa

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Pirttimaa, R., Kiili, C., & Marttunen, M. (2016). Pohtimiskaavio yliopisto-opiskelijoiden tekstitaitoja tukemassa. *Yliopistopedagogiikka*, 23(2), 44-46.
https://yliopistopedagogiikka.files.wordpress.com/2016/12/2016_02_pirttimaa.pdf

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Pohtimiskaavio yliopisto-opiskelijoiden tekstitaitoja tukemassa

Artikkelissa kuvataan opetuskokeilua, jossa tieteellisten tekstien lukemista, teksteistä keskustelemista ja lähteiden pohjalta kirjoittamista tuettiin Pohtimiskaavio-verkkotyökalulla. Opiskelijat kertoivat, että Pohtimiskaavio auttoi analysoimaan lähteitä ja jäsentämään niiden pohjalta käytyä keskustelua. Kun asiat tuli merkittävä systemaattisesti muistiin näkökulmittain, myös kirjoittaminen oli helpompaa. Vaikka opiskelijoiden kokemukset Pohtimiskaavio-käytöstä olivat pääosin myönteisiä, työkalun teknisiin ominaisuuksiin toivottiin parannuksia.

Johdanto

Tieteellisiin tekstikäytänteisiin osallistuminen on keskeinen osa yliopisto-opintoja. Tällaisia käytänteitä ovat muun muassa perehtyminen tieteelliseen kirjallisuuteen, tieteelliset keskustelut luennoilla ja seminaareissa sekä esseiden ja opinnäytetöiden laatiminen. Tällöin tarvitaan argumentatiivisia tekstitaitoja, joilla tarkoitetaan kykyä analysoida, arvioida ja muodostaa argumentteja yksilöllisissä ja yhteisöllisissä lukemis-, kirjoittamis- ja kommunikointitilanteissa (ks. Laakso, Kiili & Marttunen, 2016). Näissä tilanteissa olennaista on erilaisten väitteiden tunnistaminen puheesta ja teksteistä sekä väitteitä puoltavien ja vastustavien argumenttien hahmottaminen. Tärkeää on myös omien näkemysten ja johtopäätösten esittäminen ja niiden monipuolinen perusteleva.

Opiskelijat kokevat usein tieteellisten tekstien lukemisen ja niiden pohjalta kirjoittamisen vaikeaksi (Wingate, 2015). Opiskelijoilla esiintyy ongelmia sekä tieteellisten tekstien tulkinnassa että tekstien argumentoinnin analysoimisessa (Larson, Britt & Larson, 2004). Myös tekstien kriittinen arviointi ja tieteellisiin lähteisiin perustuvien argumenttiivisten tekstien laatiminen vaatii harjoittelua (Wingate, 2012). Eri lähteistä löydetyn informaation integrointi voi niin ikään olla monille haasteellista.

Laatiessaan tekstejä opiskelijat saattavat pohtia, miten lähteet saisi keskustelemaan keskenään tai mitä opettajien niin usein korostama asioiden kriittinen tarkastelu ja oman ajattelun esiin tuominen teksteissä oikeastaan tarkoittaa. Vaikka tällaiset tieteelliseen kirjoittamiseen liittyvät kysymykset askarruttavat monia opiskelijoita, ne jäävät usein sisältyöopetuksessa varsin vähälle huomiolle. Vielä vähemmälle huomiolle jää se, mikä merkitys analyttisellä lukemisella on kirjoittamisprosessissa. Myöskään työkaluja, jotka auttaisivat opiskelijoita tieteellisen, lähdeperustaisen kirjoittamisen opettelemisessa ei juuri ole saatavilla.

Tässä artikkelissa kuvataan Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksella toteutettua opetuskokeilua, jossa opiskelijoiden tieteellisten tekstien lukemista, teksteistä keskustelemista ja useiden lähteiden pohjalta kirjoittamista tuettiin tarkoitusta varten suunnitellulla verkkotyökalulla. Kokeilu on osa meneillään olevaa Jyväskylän yliopiston monitieteistä opetuksen kehittämishanketta (eEducation -opetuksen kehittämishanke).

Opetuskokeilun kulku

Opetuskokeilussa hyödynnettiin verkkopohjaista Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksella kehitettyä Pohtimiskaaviota (Kuvio 1), jota opiskelijat voivat käyttää tekstien analyttisen lukemisen ja lähteisiin perustuvan kirjoittamisen apuna (Kiili, Coiro & Hämäläinen, 2016). Pohtimiskaavio soveltuu erityisesti kiistanalaisten ja moninäkökulmaisten asioiden ja ilmiöiden kriittiseen tarkasteluun. Pohtimiskaavio tarjoaa opiskelijoille tukea erityisesti tieteellisten lähteiden argumentaation analysoimiseen ja lähteisiin perustuvien synteisien laatimiseen. Kaavioon valitaan jokin kiistanalainen väite, jota opiskelijat tarkastelevat useista näkökulmista. Opiskelijat muotoilevat Pohtimiskaavioon väitettä puoltavia ja vastustavia perusteluja kustakin valitsemastaan näkökulmasta. Tämän jälkeen he laativat jokaisesta näkökulmasta synteisin, jossa he yhdistävät puoltavat ja vastustavat perustelut yhtenäiseksi, sidosteiseksi kokonaisuudeksi. Kaaviota kokeiltiin erityispedagogiikan syventävällä sisältöopintojen *Yhteiskuntatieteellinen vammaistutkimus ja pedagogiikka* (5 op) -kursilla, jolle osallistui 16 opiskelijaa. Kurssilla kaaviota käytettiin lukupiirityöskentelyn tukena ja kantaottavan asiantuntijatekstin laatimisen apuna.

Kurssin orientaatiotapaamisessa opiskelijoille esiteltiin

Luo uusi kaavio Avaa kaavio Tallenna kaavio	Liitä toinen kaavio Ohjeet	Pohtimiskaavio	
Väite			
<Kirjoita väite tähän>			
Näkökulma	Väitettä puoltava perustelu	Väitettä vastustava perustelu	Synteesi
<Kirjoita näkökulma tähän> <Tähän voit kirjoittaa apukysymyksiä itsellesi>	<Kirjoita väitettä puoltava perustelu tähän> <Kirjoita lähde tähän>	<Kirjoita väitettä vastustava perustelu tähän> <Kirjoita lähde tähän>	<Kirjoita synteesi näkökulmasta tähän>
	Lisää puoltava perustelu	Lisää vastustava perustelu	
Lisää näkökulma			
Muistio			
<Voit käyttää tätä tilaa muistilappojen tekemiseen>			

Kuvio 1. Opetuskokeilussa käytetty Pohtimiskaavio-työkalu

Pohtimiskaavion käyttöä osana lukupiiriityöskentelyä. Esitelimme opiskelijoille kaavion pedagogisia periaatteita konkreettisilla esimerkeillä. Avasimme heille myös työkalussa käytettyjen käsitteiden (väite, perustelunäkökulma, argumentti, perustelu) merkityksiä. Lisäksi ohjeistimme opiskelijoita työkalun käytössä. Tapaamisessa käytiin läpi myös yhteiskuntatieteellisen vammaistutkimuksen keskeisiä käsitteitä sekä kurssin tavoitteet ja arviointiperusteet. Orientaation jälkeen opiskelijat jakautuivat 3–4 hengen pienryhmiin, jotka kokoontuvat kurssin aikana neljästi lukupiireihin. Lukupiireissä opiskelijoiden tehtävänä oli tarkastella eri näkökulmista väitettä ”Tämän päivän suomalainen yhteiskunta huomioi vammaisten kansalaisten oikeudet elinikäiseen oppimiseen”.

Opiskelijat valmistautuivat kolmeen ensimmäiseen lukupiirikokoukseen lukemalla yhden kurssikirjan ja vähintään kaksi valitsemaansa artikkelia. Tehtävänä oli tarkastella, millaisia näkökulmia ja annettua väitettä puoltavia ja vastustavia perusteluita luettu kirjallisuus tarjosi aiheeseen. Opiskelijoilla oli mahdollisuus hyödyntää myös internetistä löytyviä lähteitä, kuten tilastoja, selvityksiä tai lakitekstejä. Opiskelijat täydensivät kunkin lukupiirikeskustelun aikana kaaviota ja neljännellä lukupiirikerralla opiskelijat tekivät yhdessä synteeseit kustakin tarkastelunäkökulmasta. Opiskelijaryhmillä oli mahdollisuus saada ohjausta heitä askarruttavista asioista, kuten Pohtimiskaavion täydentämisestä.

Lukupiiriityöskentelyn päätteeksi opiskelijat kirjoittivat tekemiensä analyysien ja synteisien pohjalta kantaaottavan asiantuntijatekstin. Perinteisen esseen sijaan valittiin

kantaaottava, lyhyt asiantuntijateksti, jotta opiskelijat voisivat harjoitella työelämässä tarvittavia tekstitaitoja. Tekstin tuli olla laadultaan ja tyyliltään sellainen, että sen voisi julkaista vaikkapa sanomalehdessä, ja sen ohjepituus oli 500 (+/- 50) sanaa. Opiskelijat valitsivat yhden tai useamman näkökulman tekstinsä kantavaksi teemaksi. Opiskelijat saivat ohjausta asiantuntijatekstin laatimiseen. Kantaaottavan asiantuntijatekstin ominaispiirteistä keskusteltiin ensimmäisellä kokoontumiskerralla, jolloin myös annettiin esimerkki kantaaottavasta tekstistä. Tekstiin oli lisätty kommentteja siitä, millaisia argumentatiivisia keinoja kirjoittaja käytti lukijoidensa vakuuttamiseksi.

Pohtimiskaaviolla pyrittiin tukemaan opiskelijoita työskentelyn eri vaiheissa. Tarkoituksena oli auttaa lukupiirikeskustelujen jäsentämistä, ilmiön hahmottamista eri näkökulmista, argumenttien tunnistamista teksteistä sekä oman tekstin laatimista.

Opiskelijoiden kokemuksia Pohtimiskaaviosta

Opiskelijoiden kokemuksia Pohtimiskaavion käytöstä selvitettiin ryhmähaastatteluilla. Haastattelut tehtiin lukupiiriryhmittäin (4 ryhmähaastattelua). Haastatteluissa opiskelijoilta kysyttiin kokemuksia kaavion hyödyllisyydestä lukupiiriityöskentelyn, oppimisen ja kantaaottavan asiantuntijatekstin laatimisen tukena. Lisäksi opiskelijoita pyydettiin kertomaan, miten kaaviotyökalua voitaisiin kehittää edelleen ja millä eri tavoin sitä voitaisiin hyödyntää opiskelussa.

Opiskelijat kertoivat, että kurssin aihe – Yhteiskuntatie-

teellinen vammaistutkimus ja pedagogiikka – tuntui vaikealta eikä kaikkien mielestä edes kovin kiinnostavalta. Luettavaakin näytti olevan paljon, mutta kaavion ansios- ta työskentely oli jäsentynyttä ja kurssin jälkeen kaikki totesivat, että työmäärä oli sopiva 5 opintopisteen kurssiksi.

Opiskelijat olivat yksimielisiä siitä, että Pohtimiskaavio auttoi jäsentämään kirjallisuudesta käytyä keskustelua lukupiirissä. Erityisesti ennalta annettu väite suuntasi niin lukemista kuin keskustelujakin. Myös teksteistä löydetty näkökulmat ryhdyttivät työskentelyä, eikä keskustelu lähtenyt niin helposti rönsyilemään. Opiskelijat kertoivat, että sen jälkeen, kun he olivat alkaneet täyttää kaaviota lukupiirissä, he tulivat kiinnittäneeksi huomioita myös tekstien tarjoamiin näkökulmiin. Näkökulman käsite tuntui aluksi monille opiskelijoille hieman vaikealta. Yksi ryhmä olikin aluksi poiminut kurssikirjallisuudesta näkökulmiksi kokonaislauseita sen sijaan, että olisivat pohtineet, minkälaiset käsitteet yhdistivät eri kurssikirjoissa esiteltyjä asioita (esim. yhdenvertaisuus, esteettömyys). Opiskelijat totesivat haastatteluissa, että Pohtimiskaavio auttoi heitä jäsentämään eri näkökulmiin liittyviä pääväitettä puoltavia ja vastustavia perusteluja. Yksi haastatelluista kiteytti havainnon seuraavasti: ”Harvoin sitä hakee vastaperustelua ja omalle mielipiteelleen”.

Kantaaottavan asiantuntijatekstin kirjoittaminen ei ollut opiskelijoille entuudestaan tuttua ja se koettiin melko vaikeaksi. Joillekin yhdessä kirjoittaminen oli myös hankalaa, koska heillä ei ollut siitä juurikaan aiempaa kokemusta. Yksi opiskelijoista arvioi, että ilman Pohtimiskaavion tukea tekstistä olisi tullut luettujen artikkelien ja tekstien sisältöjen toistoa. Lukupiirityöskentelyn lopussa opiskelijat laativat kaavioon kustakin näkökulmasta synteessin ja niiden avulla he pääsivät hyvin alkuun asiantuntijatekstin kirjoittamisessa. Eräs opiskelija totesi, että synteeseihin tukeutuminen toi varmuutta kirjoittamiseen.

Vaikka kokemukset Pohtimiskaaviosta lukupiirityöskentelyn ja kirjoittamisen tukena olivat pääsääntöisesti myönteisiä, niin työkalun teknisiin ominaisuuksiin ei oltu täysin tyytyväisiä. Opiskelijat esittivätkin lukuisia ehdotuksia työkalun parantamiseksi. Teknisistä puutteista huolimatta opiskelijat olivat sitä mieltä, että Pohtimiskaaviota voisi käyttää kirjoitelmien tai opinnäytetöiden laatimisessa. Se sopi haastateltujen mielestä käytettäväksi sekä yksin että ryhmässä.

Lopuksi

Opetuskokeilu osoitti Pohtimiskaavion olevan monella tapaa hyvä työkalu akateemisten tekstintaitojen harjoitteluun. Kaavio tukee tieteellisten tekstien analyttistä lukemista, sillä se auttaa tulkitsemaan tekstien argumentatiivista rakennetta sekä tiivistämään tekstien keskeisen sisällön. Opiskelijat voivat myös tehdä kaavion avulla lukemisen aikaista ajatteluaan näkyväksi ja jakaa tekemiään tulkintoja muiden kanssa. Kaavio osoittautui hyödylliseksi niin ikään kirjallisuuden pohjalta käytyjen keskustelujen jäsentämisessä. Kaavio auttaa opiskelijoita pysymään aiheessa ja keskittymään lähdeperustaiseen argumentointiin. Tämä on tärkeää erityisesti kasvatusalalla, jossa keskustelu saattaa helposti luisua pelkästään kokemusperäiseen ajatusten vaihtoon. Tavanomaisten muistiinpanojen sijaan Pohtimiskaaviossa asiat on eritelty käsitteellisemmin, mikä helpottaa kirjoittamaan ryhtymistä ja jäsennellyn tekstin laatimista.

Raija Pirttima työskentelee yliopistonlehtorina, *Carita Kiili* tutkijatohtorina ja *Miika Marttunen* professorina Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksella.

LÄHTEET

- eEducation -opetuksen kehittämishanke. Viitattu 16.12.2016., <https://www.jyu.fi/hankeet/education>.
- Kiili, C., Coiro, J., & Hämäläinen, J. (2016). An online inquiry tool to support the exploration of controversial issues on the Internet. *Journal of Literacy and Technology*, 17 (1–2), 31–52.
- Laakso, H., Kiili, C., & Marttunen, M. (2016). Akateemisten tekstintaitojen ohjaus yliopisto-opiskelijoiden tiedonrakentamisen tukena. *Kasvatus*, 47 (2), 139–152.
- Larson, M., Britt, M. A., & Larson, A. A. (2004). Disfluencies in comprehending argumentative texts. *Reading Psychology*, 25 (3), 205–224.
- Wingate, U. (2012). 'Argument!' helping students understand what essay writing is about. *Journal of English for Academic Purposes*, 11 (2), 145–154.
- Wingate, U. (2015). *Academic Literacy and Student Diversity: The Case for Inclusive Practice*. Bristol: Multilingual Matters.